

Kommentarer och reflexioner till Rödlista 2020

Status på raser

Rödlistan är ett sätt för oss att dokumentera statusen på de raser vi stambokför. Man ser tydligt vilka raser som är i stort behov av nya uppfödare och fler djur.

Uppgifterna om olika nivåer av utrotningshot är inget vi gripit ur luften utan vedertaget och används av andra bevarandeorganisationer som tex Svenska

Lanthönsklubben. Inavelsgraden ökar ju markant i en liten stambok med få djur. Ska vi tänka klassiskt

bevarande får man också beakta att har man få tuppar till många honor, är inavelsgraden betydligt högre, än om man har lika många djur men mer jämnt fördelat mellan könen.

Utanför Stambok finns det säkerligen många rastypiska och produktiva djur eller åtminstone rastypiska och såpass produktiva att de skulle kunna återfå sina gamla egenskaper som en gång gjorde dem populära. Det gäller t. ex. Australorp, New Hampshire och Pekinganka. Dock kan vi som förening inte ta ansvar för fler djur än dem vi har en viss kontroll över aveln på. De Brun Leghorn som stambokförs kommer direkt från uppfödare i SRF, där det också finns djur av flera andra raser av god kvalitet. Likaså vet vi att djur ur Stambok finns hos uppfödare i SRF, som köpt dem av stamboksansluten uppfödare. Inget motsatsförhållande finns här. Det är dock de djur som stambokförs, som vi kan räkna in officieellt.

Utöver de djur som stambokförs och räknas in på rödlistan och de som uppfödare inom Svenska Rasfjäderfäförbundet avlar på, saluförs det en uppsjö s. k. rasrena djur eller "avelsägg" av oorganiserade uppfödare som ofta saknar både kunskaper om rasen och även rastypiska djur.

Man kan glädjande konstatera att många av våra raser idag ökar i antal i stambok. Stora ökningar på antalet djur ser vi för tex Plymouth Rock som ökat från 50 till 112 djur i Stambok. Vi ser också att antalet Australorp ökat från 37 till 80. Glädjande också den stora ökningen av antalet GS Vit Leghorn i Stambok. Andra raser ökar också. En ras finns dock tyvärr inte längre i stambok. Det gäller Barnevelder. De två besättningar vi hade i fjol har upphört. Jag vet att vi har medlemmar som håller rasen. Jag hoppas att de kan räkna antalet ägg nån månad i vår, så att vi kan bestämma produktiviteten på de djur som tagits in från icke stambokförd besättning, för en nystart av Stambok på Barnevelder.

Snabb uppförökning nödvändig

Att vi snabbt kan öka antalet uppfödare och därmed antalet djur, är helt nödvändigt för rasernas fortlevnad. För varje generation tappar en ras gener. Detta blir dessutom mer märkbart då man selekterar som många av oss gör. Vi selekterar för olika egenskaper som värpning och tillväxt, för att få bort färgfel och för att gynna olika egenskaper. Varje gång man tar bort ett djur, ska man vara medveten om, att man inte bara tar bort dåliga egenskaper. Det är viktigt att selektera varsamt, för att inte fastna i inavelsdepression, med påföljande dåliga kläck, sämre värpning och högre dödlighet.

Naturligt urval

SECOND PRIZE WHITE LEGHORN COCK
MADISON SQUARE GARDEN NEW YORK DECEMBER 1948
Vit Leghorn, Arthur O Schilling

Ibland sker selektion naturligt. Djur dör p. g. a. sjukdom. Djur dör p. g. a. rovdjursangrepp. Det är ofta för den enskilde uppfödaren saker som orsakar ilska eller ledsamheter. Det finns trots allt en positiv poäng i det, som man inte alltid tänker på den dagen man ser en döende höna eller ett kadaver.

Det finns djur som undkommer hökangrepp tex. De djuren har en bättre förmåga att uppfatta hot och att snabbt söka skydd. Deras förmågor förs vidare till kommande generationer, så att avkomman är mer uppmärksam och benägen att skydda sig. Jag tror inte att jag är ensam om att ha märkt att det kan skilja mycket mellan raser, linjer och individer, vad gäller skydds beteende.

När man har en envis Coccidie- eller Marekstum som regelbundet skördar sina offer en säsong, kan man ibland bli frustrerad. Det finns dock en positiv baksida av den sorgen med. De kycklingar som går opåverkade av sjukdom genom sin uppväxt är de som har resistens emot de vanliga sjukdomar som finns latent i de flesta hönsbesättningar. Ju fler generationer som på detta sätt härddas och bygger upp ett bra immunförsvar, ju starkare avelsmaterial har man. Det är orsaken till att raser som sedan länge är utsatta och vana vid i Sverige valigt förekommande smittor, uppvisar ett bättre hälsoläge än relativt nyimporterade. Det är då inte konstigt att Blommehönsen som har anor många hundra år bakåt i tiden på svensk mark, oftast klarar sig bättre och håller sig friska. De har för övrigt också ett bättre skydds beteende än många raser som hållits skyddade från faror i många generationer. I jämförelse med deras historia på svensk mark, har de flesta av Kulturhönsen relativt kort tid att anpassa sig till sjukdomar. Tittar man bakåt i historien finns några av de modernare Kulturhönsen som har funnits länge i landet. Ibland kanske inte alla linjer har vant sig vid alla typer av smitta, men Vit Leghorn, Plymouth Rock, Rhode Island Red och nån ras till har vi ju hållit länge i vårt land. Vit Leghorn började importeras ungefär 1885 och det finns gener i våra linjer som har släktskap till den tiden vad vi vet, även om nytt avelsmaterial säkerligen införts över tid.

Ovanstående är skäl nog för mig, att inte överbeskydda mina djur. Sjuka djur tar jag bort. Städar men inte överdrivet. Kycklingar utsätts hos mig för de smittor som vuxna bär på. Jag stänger naturligtvis gårdar och hus över natten. Annars drabbades jag av onödigt många rovdjursangrepp. Räv, mink och grävling tar sig ändå friheter. Höken kan slå vilken dag som helst. Jag stänger om mina djur i några dagar efter ett hökslag så att höken får lära sig leta efter andra skafferier. Jag har skyddande gårdar till speciellt värdefulla djur en tid. Jag håller fällor och bössor igång för att freda på ett lagligt sätt emot predatorer.

Stamboken är framtidens Kulturhöns

Vi räknar djur i Stambok därför att det är de djuren som är garanten för att i framtiden hitta rasrena och produktiva djur. Jag vet att det finns produktiva och rastypiska djur utanför stambok. Därför letar vi konstant efter nya raser, linjer och besättningar av raser som vi kan stambokföra.

I takt med att aveln i Stambok för rastypiska egenskaper och i takt med att produktiviteten som kännetecknat dessa raser förr höjs, kommer också skillnaderna mellan Stambokförda djur och djur av samma ras utanför Stambok att öka.

Stor uppgift

Vi har en stor uppgift att sprida djur till nya uppfödare som i sin tur vill ansluta sina djur till Stambok. Vi har idag EN ras som är på god väg att växa i antal såpass, att den inom något år troligen kommer kunna betecknas som säker ur

bevarandesynpunkt. Det är Silverudds Blå. För alla stambokförda raser gäller det att vi på allvar ser till att öka antalet djur de närmaste åren. Annars finns en risk att de går förlorade.

Genom att snabbt föröka upp alla raser och sprida dem till nya uppfödare som stambokför sina djur, förlorar vi färre gener. Inavelstakten bromsas upp. Genom att skapa odlarringar där uppfödare samarbetar och byter avelsmaterial enligt en plan, kan vi se till att hålla inaveln i schack. Vi letar idag också efter nya linjer som kan berika våra raser i stambok med nya friska gener. De senaste exemplen på det är RIR och Rokohöns. De Norska Rokohönsen är mycket nära släkt med våra egna gamla Leghorn. Detta är ytterligare ett sätt för oss att se till att vi kan få till ett hållbart avelsarbete, genom att tillföra gamla rastypiska gener som kan ha gått förlorade. Rokohönsen torde genetiskt stå Växjölinjen och de tidigast införda linjerna av Vit Leghorn mycket nära.

Raser som inte syns i Rödlistan

Utöver de i Rödlistan upptagna raserna bedrivs idag ett omfattande avelsarbete för återskapandet av Isbar och Queen Silvia, för att komma till rätta med färgfel och äggfärgsfel inom GS Vit Leghorn och för skapandet av Delaware. Vi har medlemmar som jobbar med utvärdering och avel av Welsumer och de norska Jaerhönsen. Vi har medlemmar som arbetar med skapandet av Chokobar och Gjordsbolshöns. I dagsläget finns ansökningar om att föreningen ska arbeta med ytterligare raser. Alla dessa raser redovisas det år de stambokförs officiellt.

Ingemar

Unghöns Queen Silvia silver, Marie Holgersson.